

عنوان مقاله:

کارکرد استعاره های طنزآمیز شراب در غزلیات حافظ

محل انتشار:

پژوهشنامه نقد ادبی و بلاغت، دوره 6، شماره 2 (سال: 1396)

تعداد صفحات اصل مقاله: 20

نویسنده:

تیمور مالمیر - استاد زبان و ادبیات فارسی دانشگاه کردستان

خلاصه مقاله:

حرمات شراب و باده در فرهنگ اسلامی موجب شده بحث های حافظ شناسان درباره این پدیده در غزل حافظ به حوزه فقهی محدود شود و عمدتاً از دقت در تعبیر هنری جایگزین آن غفلت شود. در این مقاله، تعبیر متعدد حافظ از شراب، متناسب با ساختار غزلیات وی، استخراج شده است. در تعبیر حافظ، عمدتاً طنزهایی نهفته است که علت کاربرد شراب را در غزل نشان می دهد. حافظ به اعتبار رازگشایی شراب، از تعبیر استعاری «پیش بین» و «سروش عالم غیب» و «هاتف غیب» و «مفتاح مشکل گشایی» بهره جسته تا با این تعبیر، علت نهی و انکار شراب را از قول ریاکاران نشان دهد. متناسب با جنبه افشاگری شراب، گاهی از آن به صورت استعاری به «آفتاب» و «خورشید» تعبیر کرده است. «آفتاب صبح امید» و «شمع خلوتگه پارسایی» و «ماه کنعانی» و «ماه تمام»، تعبیری استعاری هستند برای «افشای راز خلوتیانی» که به ظاهر برای عبادت خلوت گزیده اند اما به حرام مشغول هستند و «پرده ای بر سر صد عیب» نهان می دارند. در مقابل کسانی که برای پنهان کردن هویت اصلی خود برای انجام کارهای زشت، خود را «پیر» می شمارند، شاعر همچنان با تعبیر استعاری دست به دامان پیری دیگر می شود تا دروغین بودن چنان کسانی را نشان دهد که در لباس «پیر» دغا می ورزند. این پیری که شاعر دست به دامانش شده، برعکس پیران ریاکار صوفیه، دروغ نمی گوید و موجب راستی کسانی می شود که بدان روی می آورند؛ بدین سبب، از شراب با تعبیر استعاری به صورت «پیر طریقت» و «پیر خرابات» و «شیخ جام» و «شیخ مذهب» یاد می کند.

کلمات کلیدی:

استعاره، حافظ شیرازی، ساختار، شراب، غزل

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/1212133>

